

"YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT"

IV GLOBAL VA MILLIY IQTISODIYOT TRENDLARI: "O'ZBEKISTON - 2030" STRATEGIYASI

23-24 OKTYABR

23-24 OCTOBER 2025

2030 UZBEKISTAN STRATEGY

CONFERENCE "GLOBAL AND NATIONAL ECONOMIC TRENDS"

TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI

FORUM "2030" GLOBAL VA UZBEKISTON - 2030 STRATEGIYA "UZBEKISTON - 2030" STRATEGIYASI

GLOBAL VA MILLIY IQTISODIYOT TRENDLARI: "O'ZBEKISTON - 2030" STRATEGIYASI
GLOBAL AND NATIONAL ECONOMIC TRENDS: "UZBEKISTON-2030" STRATEGY
ГЛОБАЛЬНЫЕ И НАЦИОНАЛЬНЫЕ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ТЕНДЕНЦИИ: СТРАТЕГИЯ «УЗБЕКИСТАН -2030»

YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT

2025

ELEKTRON ILMIY JURNAL

MAXSUS SON

- MACROECONOMIC STABILITY
•LABOR MARKET IN THE GREEN ECONOMY
•GLOBAL ECONOMY AND INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS
•GREEN INVESTMENT AND FINANCING
•GREEN TECHNOLOGIES
•ECO-TOURISM
•GREEN INNOVATIONS

CONFERENCE "GLOBAL AND NATIONAL ECONOMIC TRENDS"

TASHKENT STATE UNIVERSITY OF ECONOMICS

2nd CONFERENCE ON BANKING / FINANCIAL DIRECTION OF THE PRIVATE SECTOR

2030

BANK-MOLIYA TIZIMI VA XUSUSIY SEKTORNI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI

**TOSHKENT DAVLAT
IQTISODIYOT UNIVERSITETI**

IV GLOBAL VA MILLIY IQTISODIYOT TRENDLARI: “O‘ZBEKISTON – 2030” STRATEGIYASI FORUMI

(MAXSUS SON)

TOSHKENT–2025

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

ISBN: 978-9910-8110-8-1

UO'K: 004.89(575.1)(062)

KBK: 32.813(5O')ya1

T 97

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayeich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayeich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

INNOVATSION SIYOSATNI AMALGA OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI – OLIY TA'LIM TRANSFORMATSIYASI, RAQAMLI MODERNIZATSIYA VA BARQAROR RIVOJLANISH OMILLARI.....	13
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich	
O'ZBEKISTON YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHI: ZARURAT, MAQSADI VA AYRIM MUAMMOLARI, YECHIMLAR	16
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna	
FAN, TA'LIM VA ISHLAB CHIQARISHDAGI SO'NGGI TENDENSIYALAR VA INNOVATSIYALAR	25
To'ychiyev Olimjon Alijonovich	
QURILISH TASHKILOTLARIDA KREDITGA LAYOQATLILIKNI BAHOLASHNI RAQAMLASHTIRISH	30
Mavlanov Normo'min Normamatovich	
BUDJET TASHKILOTLARIDA DAVLAT XARIDLARINI SAMARALI TASHKIL ETISHDA ELEKTRON SAVDOLARNING AHAMIYATI.....	37
Turabov Sarvar Abdumalikovich	
O'ZBEKISTONNI MINTAQAVIY TA'LIM VA ILM-FAN HABIGA AYLANTIRISHNING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI	41
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li	
HUDUDIY RIVOJLANISH STRATEGIYALARIGA INNOVATSION KOMPONENTLARNI INTEGRATSIYA QILISH USULLARI	46
Muminov Fazliddin Xusniddin o'g'li	
OROL DENGIZI MEROSI: EKOLOGIK FOJIANI BARQAROR EKOTURIZM IMKONIYATLARIGA AYLANTIRISH	52
Zufarova Nozima	
KORXONALARNING YASHIL MARKETING STRATEGIYASINI ISHLAB CHIQISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	60
Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna	
O'ZBEKISTONDA ISHCHI KUCHI BOZORINING TAKRORIY AMAL QILISHINING NAZARIY JIHATLARI	66
Mamaraximov B.E.	
BANK-MOLIYA TIZIMIDA QIMMATLI QOG'OZLAR VA MOLIYAVIY INSTRUMENTLARDAN FOYDALANISH ORQALI GAROV DIVERSIFIKATSIYASINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	70
Xolbozorov Husniddin Norbek o'g'li	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA TO'QIMACHILIK SANOATIDA MARKETINGNING INNOVATSION KONSEPSIYALARI.....	76
Jumayev Olimjon Sadulloevich, Axmedova Shoxsanam Sindbod qizi	
SAVDO KORXONALARIDA EKOLOGIK MAHSULOTLARNI TARG'IB QILISH VA SOTISHNI RAG'BATLANTIRISH USULLARI	84
Jalalova Dildora Jamolovna	
DIRECTIONS OF FORMING AND PROVIDING A COMPETITIVE EXPORT-ORIENTED ECONOMY IN UZBEKISTAN	87
Asatullaev Khurshid Sunatullaevich, Nasirxodjaeva Dilafruz Sabitkhanovna, Abdullayeva Madina Kamilovna	
FROM SCIENCE TO BUSINESS: HOW UNIVERSITIES STIMULATE INNOVATION	94
Prof. A. Bobozhonov, Prof. A.M. Shatre, Assoc. Prof. V. Kirilova Vladimirova, prof. R.Kh. Karlibaeva	
PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF GREEN TECHNOLOGIES IN UZBEKISTAN BASED ON ADVANCED INTERNATIONAL EXPERIENCE	100
Otamuratov Sarvar	
SPECIFIC FEATURES OF MIGRATION FROM UZBEKISTAN AND PROSPECTS FOR ORGANIZATIONAL IMPROVEMENT	105
Sabiroya Lola Shavkatovna, Shaislamova Nargiza Kabilovna	

KORXONA BARQAROR AXBOROT TIZIMINI YARATISH QIYINCHILIKLARI.....	112
Abidov Abdujabbar Abduxamidovich	
TIJORAT BANKLARI FAOLIYATIGA FOIZ RISKINING TA'SIRI VA ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.....	119
Isakov.J.Ya	
CREATION OF A MECHANISM FOR THE DEVELOPMENT AND INTRODUCTION OF A MODEL OF COMPLETE TRANSITION TO THE NETZERO ENERGY SYSTEM IN UZBEKISTAN	127
Makhmudova Guljakhon N., Gulomova Nigora Farxadovna	
УСИЛЕНИЕ ВОЗДЕЙСТВИЯ ХОЗЯЙСТВЕННОГО МЕХАНИЗМА НА СТОИМОСТНУЮ ОЦЕНКУ ОСНОВНЫХ ФАКТОРОВ ПРОИЗВОДСТВА.....	133
Алишер Расулев, Сергей Воронин	
РОЛЬ ФИНАНСОВОЙ ГЛОБАЛИЗАЦИИ В РАЗВИТИИ МАЛОГО И СРЕДНЕГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА: ПЕРСПЕКТИВА И ПРИКЛАДНЫЕ РЕШЕНИЯ ДЛЯ ИХ ПЕРЕХОДА К МСФО.....	143
Эргашева Шахло Тургуновна	
DEVELOPMENT PROSPECTS OF AGRICULTURAL ECONOMIC ACTIVITY UNDER DIGITAL TRANSFORMATION	151
Boburjon Vafoev	
ENERGETIKA TIZIMIDAGI KORXONALAR MOLIYAVIY HOLATINING TAHLILI.....	157
Matnazar Yusupovich Raximov	
АСПЕКТЫ УПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЕМ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ТУРИЗМА В РЕСПУБЛИКЕ.....	162
Очилова Хилола Фармоновна	
TA'LIM XIZMATLARI BOZORINI TAKOMILLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLAR.....	167
Abdullayev Suyun Artikovich	
THE INTERCONNECTION BETWEEN DIGITAL LEARNING PLATFORMS AND THE DIGITAL ECONOMY.....	171
Kuchkarov Takhir Safarovich, Kholmonov Shodiyor Karshiboyevich	
BANK-MOLIYA TIZIMI VA XUSUSIY SEKTORNI RIVOJLANTIRISHDA YANGI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA BANK FAOLIYATINI RAQAMLASHTIRISH IMKONIYATLARI	174
Norov Akmal Ruzimamatovich	
РАЗВИТИЕ БАНКОВСКО-ФИНАНСОВОЙ СИСТЕМЫ И ЧАСТНОГО СЕКТОРА В РАМКАХ ПЕРСПЕКТИВ ВСТУПЛЕНИЯ ВО ВСЕМИРНУЮ ТОРГОВУЮ ОРГАНИЗАЦИЮ	180
У.А.Юлдашева	
ЗЕЛЕННЫЕ ПОТРЕБИТЕЛИ - ПУТИ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЕННОГО РОСТА В РАМКАХ УСТОЙЧИВОЙ ЭКОНОМИКИ	185
Дехканова Наргиза Шарифовна	
ЭКОЛОГИЧЕСКИЙ АУДИТ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	192
Ходжаева М.Х.	
TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA AHOLINING MOLIYAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	199
Akbarova Barno Shuxratovna	
SUSTAINABLE ECONOMIC GROWTH THROUGH TOURISM UNDER THE GREEN ECONOMY FRAMEWORK	204
Jumayev Akbar Mahmudovich	
МАКРОИQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA BANK TIZIMINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	210
Erkinxojiyev Ismoiljon Ikromjon o'g'li	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA MINTAQAVIY SANOAT KORXONALARIDA KORPORATIV MADANIYATNI RIVOJLANTIRISH VA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OPTIMALLASHTIRISH.....	216
Matrizayeva Dilaram Yusupbayevna	
UZBEKISTAN AT THE CROSSROADS OF HISTORY AND GREEN INNOVATION: FROM THE GREAT SILK ROAD TO A SUSTAINABLE FUTURE	220
Avalova Gulshod Murodullayevna	

ГЛАВНЫЕ ВЕКТОРЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	226
Абдуллаева М.К.	
ENVIRONMENTAL MANAGEMENT IN THE INDUSTRIAL CLUSTERS SYSTEM IN UZBEKISTAN: MODERN TRENDS AND DEVELOPMENT PROSPECTS.....	233
Kholikova Rukhsora Sanjarovna	
HUDUDDAGI KICHIK BIZNESNING SAMARALI TARKIBIY TUZILMASINI SHAKLLANTIRISHDA MUTASSADI TASHKILOTLARNING O'ZARO UYG'UN HARAKATINI TASHKIL ETISH.....	239
Sharipov Kuvondik Baxtiyorovich	
BUSINESS ANALYTICS IN HISTORICAL PERSPECTIVE: LESSONS FROM THE INDUSTRIAL REVOLUTION TO THE DIGITAL AGE	246
Burxonova Sabo Tulanovna	
"COST ENGINEERING"NING NAZARIY ASOSLARI VA UNI IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISHDAGI O'RNI.....	252
Zaynitdinova Umida Djalalovna	
FEATURES AND WAYS OF FURTHER DEVELOPMENT OF THE DIGITAL ECONOMY.....	256
Kobilov Alisher, Majidova Irodahon	
ПИЩЕВАЯ ИНДУСТРИЯ УЗБЕКИСТАНА: АГРАРНЫЙ ИМПУЛЬС, ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ И ЦЕНОВАЯ КОНЪЮНКТУРА.....	263
Юлдашев Голибжон Тургунович, Элдорбеков Гофурбек Искандарбек угли	
INCOME INEQUALITY AND MACROECONOMIC DETERMINANTS IN UZBEKISTAN: AN EMPIRICAL ANALYSIS	273
Muhammad Eid Balbaa, Marina Sagatovna Abdurashidova	
РЫНОК ТРУДА В УСЛОВИЯХ ФОРМИРОВАНИЯ ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА.....	276
Амирджанова Ситора Суннат кизи	
EKOLOGIK QO'RIQXONALARDA MONITORING JARAYONLARINING IQTISODIY VA TASHKILIY ANAMIYATI.....	282
Homidov Hamdam Hasan o'g'li	
ГАРМОНИЗАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН В СООТВЕТСТВИИ С МСФО	288
Абдужалилова Дилноз Абдусаттаровна	
SUSTAINABLE TOURISM AND BIODIVERSITY PROTECTION: CASE OF UZBEKISTAN WITHIN THE UNESCO WORLD HERITAGE FRAMEWORK.....	294
Yuldasheva Dilnoza Ulugbekovna	
ПРАКТИЧЕСКОЕ ПРИМЕНЕНИЕ НЕЙРОМАРКЕТИНГА НА МАРКЕТПЛЕЙСАХ (WILDBERRIES, UZUM MARKET, ЯНДЕКС МАРКЕТ)	300
Юлдашев Жамшид Абрарович	
ЗЕЛЕНАЯ ЭКОНОМИКА КАК СТИМУЛ РАЗВИТИЯ РЫНКА ТРУДА УЗБЕКИСТАНА.....	309
Шаюсупова Наргиза Тургуновна	
GLOBALLASHUV SHAROITIDA YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANISHI O'ZBEKISTONNING XALQARO SAVDOSIGA VA IQTISODIY XAVFSIZLIGIGA TAHDID SIFATIDA.....	315
Mamatov Mamajan Ahmadjonovich	
SUG'URTA TASHKILOTLARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA INNOVATSION SUG'URTA MAHSULOTLARINI JORIY QILISH MASALALARI	321
Xalikulova Gulzada Tadjimuratovna	
O'ZBEKISTON OZIQ-OVQAT BOZORIDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH ORQALI BARQAROR ISTE'MOLNI RAG'BATLANTIRISH	333
Eshmatov Sanjar Azimqulovich	
ИННОВАЦИОННЫЕ ЗЕЛЁНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В РАЗНЫХ ОТРАСЛЯХ ЭКОНОМИКИ: ГЛОБАЛЬНЫЙ ОПЫТ И НАЦИОНАЛЬНАЯ ПРАКТИКА	337
Назарова Ра'но Рустамовна, Мусаева Гавхар Ахматжон кизи	
YASHIL IQTISODIYOTDA MEHNAT BOZORI: O'ZBEKISTON TAJRIBASI VA ISTIQBOLLARI.....	343
Homidjonov Fozilxon Umarxon o'g'li, Haydarov Kamoliddin Baratovich	

GREEN INVESTMENT: PATHWAYS TOWARD A SUSTAINABLE FUTURE.....	348
Odilova Sitora Sayfitdin kizi	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA O'ZBEKISTON SANOAT KORXONALARIDA MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	351
Kutbitdinova Mohigul Inoyatovna	
QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA YASHIL TEXNOLOGIYALAR VA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING BARQAROR RIVOJLANISHGA TA'SIRI	356
Metyakubov Azamat Djumanazarovich	
ELEKTR SANOAT KORXONALARINING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI.....	361
Tursunxo'jayev Sardor Jamoliddin o'g'li	
УЧЕТ ЗАТРАТ И МЕТОДЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ СЕБЕСТОИМОСТИ ПРОДУКЦИИ В НЕФТЕГАЗОВОЙ ОТРАСЛИ	368
Махкамова Саида Гайратовна	
MILLIY HISOBLAR TIZIMIDA INTELLEKTUAL MULK MAHSULOTLARINI MAKROIQTISODIY DARAJADA HISOBGA OLISHNING METODOLOGIK ASOSI.....	375
Sunnatov Muxtor Ne'matovich	
RENEWABLE ENERGY AND MACROECONOMIC STABILITY IN CENTRAL ASIA: PATHWAYS WITHIN THE GREEN ECONOMY	382
Khabibullo Abdullaev	
JAHON SUG'URTA AMALIYOTI ASOSIDA O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORIDA YANGI RIVOJLANISH YO'NALISHLARI.....	387
Abdimo'minova Saodat Taxirjonovna	
INTEGRATING DATA SCIENCE INTO GREEN FINANCING AND ECO-INNOVATIONS: ACHIEVING THE GOALS OF UZBEKISTAN-2030	397
Norboev Odil Abraevich, Kungratov Ilmurod Kuzibay ugli	
O'ZBEKISTONDA SANOAT ISHLAB CHIQRISHINI DIVERSIFIKATSIYALASH AMALIYOTI VA ISTIQBOLLARI	404
Olimov Maqsudjon Komiljon o'g'li	
СОЗДАНИЕ ЗЕЛЕННОГО ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО КОРИДОРА В ЕВРОПУ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ АЗЕРБАЙДЖАНА, КАЗАХСТАНА И УЗБЕКИСТАНА.....	411
Лала Гамидова Адиль, Арзуман Гусейнов Айдын	
MAHALLA TIZIMIDA AHOLINI OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARIGA BO'LGAN ISTE'MOL TALABLARI MODELI.....	419
S. Qulmatova	
AHOLI ICHKI MIGRATSIYASINING MEHNAT BOZORIGA TA'SIRINI STATISTIK O'RGANISH	427
Mirolimov Mirislom Mirshokir o'g'li	
O'ZBEKISTONDA BANK TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH TENDENSIYALARI VA MUAMMOLARI	434
Jumaniyozova Mukaddas Yuldashevna	
ЗЕЛЁНЫЕ ФИНАНСЫ: ГЛОБАЛЬНЫЕ ТРЕНДЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	438
Фаттахова Муниса	
QISHLOQ XO'JALIGI SOHASI FAOLIYATINI DAVLAT TOMONIDAN MUVOFIQLASHTIRISH VA BOSHQARISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	444
Tuxtamishev Shodimurod Qurbonboyevich	
MARKETING TADQIQOTLARI ASOSIDA MEVA-SABZAVOT MAHSULOTLARI EKSPORT SALONIYATINI OSHIRISH	452
Xojiyev Elshod Yoqub o'g'li	
СПОСОБЫ УПРАВЛЕНИЯ НАУЧНЫМИ УЧРЕЖДЕНИЯМИ В ЦЕЛЯХ ПЕРЕХОДА НА РАЗРАБОТКУ ЗЕЛЕННЫХ ИННОВАЦИЙ	459
Юдаков Александр Андреевич	
O'ZBEKISTONNI JAHON SAVDO TASHKILOTIGA A'ZO BO'LISHINING OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHGA TA'SIRI.....	466
Axmedova N.A.	

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KLASTERLAR FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING IQTISODIY MEKANIZMI	471
<i>Sherkulov Shohruh Erkin o'g'li</i>	
DEVELOPMENT SCENARIOS OF UZBEKISTAN'S ACTIVE LABOR FORCE UNTIL 2030 AND THEIR ECONOMIC IMPLICATIONS.....	476
<i>Ganiev Bakhtiyor Zulfikor ugli, Rakhmonov Bekzod Sharibjon ugli</i>	
РАЗВИТИЕ ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКИ КАК ФАКТОР СТИМУЛИРОВАНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ ЖЕНЩИН В УЗБЕКИСТАНЕ	481
<i>Дониерова Фотимабону Алишер кизи</i>	
YASHIL ENERGETIKA VA UNING IQTISODIY TARAQQIYOTDAGI O'RNI	488
<i>Babadjanova Malika Ruzimova</i>	
BENCHMARKING IN THE AUTOMOTIVE INDUSTRY: STRATEGIES FOR SUSTAINABLE COMPETITIVENESS	492
<i>Abdurashidova Nigora</i>	
УЗБЕКИСТАН СТРЕМИТСЯ К УСТОЙЧИВОМУ ЭКОНОМИЧЕСКОМУ РОСТУ, ВНЕДРЯЯ ПРИНЦИПЫ «ЗЕЛЁНОЙ» ЭКОНОМИКИ	498
<i>Сагдуллаева Гулнора Ботыровна</i>	
O'ZBEKISTONDA FAOLIYAT YURITAYOTGAN KOMPANIYALARNING GLOBAL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH YO'NALISHLARI.....	502
<i>Sharipov Ixtiyor Baxtiyorovich</i>	
ZAIF BANDLIKDAN UNUMLI BANDLIK SARI TRANSFORMATSIYA: O'ZINI O'ZI BAND QILISH	507
<i>Qurbonov Samandar Pulatovich</i>	
ВОЗОБНОВЛЯЕМАЯ ЭНЕРГИЯ В ГЛОБАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ: ТЕКУЩИЕ ТЕНДЕНЦИИ И БУДУЩЕЕ РАЗВИТИЕ.....	514
<i>Меҳрибан Самедова Тофик</i>	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING MEHNAT UNUMDORLIGINI OSHIRISHGA TA'SIRI	521
<i>Zafar Alisherovich Mamadiev, Nodira Isametdinovna Xasanxonova</i>	
SAVDO KORXONALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINI XALQARO STANDARTLARGA INTEGRATSIYA QILISH MEKANIZMLARI.....	526
<i>Ablazov Lazizbek Abdiquosimovich</i>	
TIJORAT BANKLARINING TRANSFORMATSIYASI JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISH.....	530
<i>Ziyadullaev Z.</i>	
TO'LOV TIZIMI KONSEPTUAL MODELINING SHAKLLANISH TAMOYILLARI	537
<i>Toshniyozov Sherali Kamoliddinovich</i>	
STAFF PERFORMANCE EVALUATION BASED ON KPI SYSTEM INDICATORS.....	546
<i>Rakhmatullaeva Shakhnoza Khamidovna, Sadriddinova Sevinchkhon</i>	
SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND THE TRANSITION TO A GREEN ECONOMY IN THE CONTEXT OF GLOBAL ECONOMIC TRENDS	555
<i>Svetlana Yurievna Shatokhina</i>	
MILLIY TARBIYA OMILLARI VA MILLIY MADANIY YONDASHUV ASOSIDA TALABALARDA O'QUV TASHABBUSKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY-AMALIY ASOSLARI.....	560
<i>Azimova Nilufar Nuriddinovna</i>	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI TA'MINLASHDA BANK RESURSLARINING ROLI	567
<i>Xodjayeva Jeyrona Ravshonbek qizi</i>	
O'QUV DASTURINI INTEGRATSIYALASH VA YASHIL KO'NIKMALARNI RIVOJLANTIRISH: AKADEMIK VA SANOAT O'RTASIDAGI TAFOVUTNI YOPISH	572
<i>Qo'ziqulova Dilfuzaxon Maxammatisaqovna</i>	
DIGITAL TRANSFORMATION AND DIGITAL PLATFORMS AS A KEY FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF SMALL BUSINESS ENTITIES	580
<i>Rizayeva Nilufar Oblakulovna</i>	

IQTISODIY OLIY TA'LIMDA STRATEGIK INNOVATSIYALAR: YASHIL KO'NIKMALARNI MILLIY VA GLOBAL BARQARORLIK MAQSADLARI BILAN MUVOFIQLASHTIRISH	585
<i>Xasanova Zarina Maxamadaliyeva</i>	
MARKAZIY OSIYODA YASHIL IQTISODIYOT: BARQAROR RIVOJLANISH YO'LIDAGI TO'SIQLAR VA ISTIQBOLLAR.....	594
<i>Aminov Shovkat O'ktam o'g'li</i>	
ПЕСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	598
<i>Саидахмедова Аида Мирзаевна</i>	
ПОВЫШЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ И СНИЖЕНИЕ РИСКОВ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ НА ОСНОВЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ БЕЗОПАСНОСТИ ТРАНЗАКЦИЙ В ФИНАНСОВЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМАХ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ СОВРЕМЕННЫХ СИММЕТРИЧНЫХ КРИПТОСИСТЕМ.....	605
<i>Раҳимбердиев Қ.Б.</i>	
ИНТЕГРАЦИЯ ФИНАНСОВЫХ И СТРАХОВЫХ ИНСТРУМЕНТОВ ДЛЯ СТИМУЛИРОВАНИЯ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА	612
<i>Ш.Ф.Кобилжонова</i>	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ КАПИТАЛА ХОЗЯЙСТВУЮЩИХ СУБЪЕКТОВ В КОНТЕКСТЕ РАЗВИТИЯ БАНКОВСКО-ФИНАНСОВОЙ СИСТЕМЫ И ЧАСТНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ	618
<i>Д.А.Юлдашева</i>	
РОЛЬ БАНКОВСКО-ФИНАНСОВОЙ СИСТЕМЫ И СТРАХОВЫХ МЕХАНИЗМОВ В СТИМУЛИРОВАНИИ РАЗВИТИЯ ЧАСТНОГО СЕКТОРА	624
<i>Г.Т.Ахмедова</i>	
SUG'URTA BOZORI FAOLIYATINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TRANSFORMATSIYALASH VA UNING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MASALALARI.....	630
<i>Saidov Farrux Faxriddinovich</i>	
OPPORTUNITIES TO ENSURE SUSTAINABLE ECONOMIC GROWTH IN THE ENERGY SECTOR THROUGH THE TRANSITION TO A GREEN ECONOMY.....	635
<i>Ulashov Aliboy Rashid ugli, Istamova Nasiba Narzillo kizi</i>	
INKLYUZIV OLIY TA'LIMDA MUSTAQIL ISHLASH JARAYONINI TASHKILLASHTIRISH.....	641
<i>Akbarova Kamola Abdujabbor qizi</i>	
YOUTH-DRIVEN PATHWAYS TO GREEN EMPLOYMENT: A THEORETICAL EXAMINATION OF INCLUSIVE ECONOMIC STRATEGIES	646
<i>Suvpulatov Ozodjon Alijon ugli</i>	
KICHIK BIZNES INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY TAJRIBALAR VA UNING O'ZBEKISTON UCHUN AHAMIYATI	651
<i>Botirova Xulkar Olimjonovna</i>	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA BARQAROR RIVOJLANISH KLASTERLARI: NAZARIY ASOSLAR VA AMALIY YONDASHUVLAR.....	655
<i>Sherkulova Nodirabegim Baxordin qizi</i>	
BIOTECHNOLOGICAL SOLUTIONS IN URBAN PLANNING: OPPORTUNITIES AND LIMITATIONS OF "LIQUID TREES"	660
<i>Nosirkulov Asadjon Ahmadjon ugli</i>	
YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA TIKLANADIGAN ENERGIYA MANBALARINING O'RNI.....	663
<i>Fayziyeva Dilso'z Bahodirovna</i>	
KREDIT PORTFELIDA MUAMMOLI KREDITLAR ULUSHINI KAMAYTIRISH YO'LLARI	668
<i>Salixova G.J</i>	
O'ZBEKISTONDA KANDOLAT MAHSULOTLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH.....	672
<i>Boboyorova Maftuna Xaqqul qizi, Boboyorov Islombek Xaqqul o'g'li</i>	
OLIY TA'LIM TIZIMIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH METODLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	675
<i>Xusniddinov Yorqinjon Muhiddin o'g'li</i>	

MODA SANOATIDA CRM TIZIMLARINI ELEKTRON SAVDO PLATFORMALARI BILAN UYG'UNLASHTIRISHDAGI TO'SIQLAR	679
Xalilova Nafisa Komilovna	
ENHANCING FOREIGN ECONOMIC RELATIONS AS A DRIVING FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY	683
Khaitova Feruza Bahrom kizi	
MARKAZIY OSIYO MAMLAKATLARIDA XORIJIY INVESTITSIYALARNING QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARIGA TA'SIRI	687
Akishova Shaxnoza Davlet qizi	
BUXORO VILOYATIDA HUNARMANDCHILIK FAOLIYATINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI: TAHLIL VA ISTIQBOLLAR.....	693
Ravshanova Gulchexra Ravshanovna	
SANOATNI RIVOJLANTIRISHNING MEKANIZMLARI TURLARI VA OLIMLARNING YONDASHUVLARI	698
Ne'matov Shoxruxbek Ma'murjon o'g'li	
O'ZBEKISTON BANK-MOLIYA TIZIMIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH VA UNING XUSUSIY SEKTOR RIVOJLANISHIGA TA'SIRI.....	703
Norova Nozima Nabiyevna	
O'ZBEKISTON BANK-MOLIYA TIZIMIDA REAL SEKTORNI KREDITLASH MEKANIZMLARINI SAMARALI JORIY ETISH VA XUSUSIY SEKTOR RIVOJIGA TA'SIRI.....	709
Abduxomidov Ikromjon Maxamadin o'g'li	
MOLIYA TIZIMIDA BOJ-TARIF SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH VA XUSUSIY SEKTOR RIVOJLANISHIGA TA'SIRI (OZIQ-OVQAT IMPORTI MISOLIDA).....	715
Rizaev Mirmahmud Xotamjanovich	
YASHIL MARKETING VA ESG INTEGRATSIYASI: STATISTIK TAHLIL VA BARQAROR RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	721
Charos G'ayratova	
ИННОВАЦИОННЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПРОМЫШЛЕННОГО КАПИТАЛА ДЛЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА В УСЛОВИЯХ ФОРМИРОВАНИЯ «ЗЕЛЁНОЙ» ЭКОНОМИКИ.....	727
Г.А.Хайитбаева	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH SHAROITIDA TIJORAT BANKLAR TOMONIDAN TADBIRKORLIK FAOLIYATINI KREDITLASH.....	734
Tajiddinov Jamshiddin Shamsutdinovich	
IQTISODIYOTNING TARKIBIY TRANSFORMATSIYASIGA XORIJIY INVESTITSIYALAR TA'SIRINI BAHOLASH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	738
Shodiboyeva Dilzoda Farhodjon qizi	
MOLIYA TIZIMI BARQARORLIGI VA BUDJET TUSHUMLARINI OSHIRISHDA TASHQI IQTISODIY FAOLIYATNING AHAMIYATI.....	743
Aktamov Akbarjon Aslan o'g'li	
ENSURING SUSTAINABLE ECONOMIC GROWTH IN THE TRANSITION TO A GREEN ECONOMY: AN ECONOMETRIC ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN CARBON EMISSIONS AND ECONOMIC DEVELOPMENT.....	748
Shakhriddinova Sitara Tolibjon kizi	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH JARAYONIDA TIJORAT BANKLARIDA INVESTITSIYA LOYIHALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA ESG TAMOYILLARINING ROLI	760
Ostonaqulova Gulchehraxon Muhammadyoqub qizi	
YASHIL IQTISODIYOT TAMOYILLARI ASOSIDA SANOAT KORXONALARIDA YETKAZIB BERISH STRATEGIYALARINI ISHLAB CHIQISH	769
Yusupov Ulug'bek Mamayusupovich	
YASHIL IQTISODIYOT KONTEKSTIDA MAKROIQTISODIY BARQARORLIKNI MUSTAHKAMLASH: XALQARO TAJRIBA VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI.....	776
Isroilov Islomiddin Kamoliddin o'g'li	

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SPORT TASHKILOTLARINING YANGI BIZNES MODELLARINI ISHLAB CHIQISH	782
G'ulomov Musirmon	
O'ZBEKISTONDA IQTISODIYOTGA XORIJIY INVESTISIYALARNI JALB ETISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI VA ISTIQBOLLARI	786
Sharipova Shahnoza Baxtiyorovna	
O'ZBEKISTONDA INVESTISIYA MUHITIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA INVESTISIYALARNING IQTISODIYOTGA JALB ETILISH HOLATI TAHLILI	795
Karimova Qunduz Atanazarovna	
O'ZBEKISTON TURISTIK XIZMATLAR BOZORIDA BANDLIK TRANSFORMATSIYASINI VA UNI TARTIBGA SOLISH HOLATINI TAHLIL QILISH	804
To'xtayeva Xurshida Farxodovna	
INVESTITSIYA LOYIHALARIGA TA'SIR QILUVCHI INVESTITSIYA RISKLARINI BAHOLASH.....	811
Zohidova Ruksora Komiljon qizi	
ТИПЫ НАЦИОНАЛЬНЫХ ФИНАНСОВЫХ РАЗВЕДОК: ОСНОВНЫЕ РАЗЛИЧИЯ, ФОРМЫ И МЕТОДЫ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	817
Эсанов Шохрух Отабекович	
FACE RECOGNITION PROGRAM IN PYTHON.....	823
Khurramova Maftunakhon Zhurabekovna, Khurramov Azizjon Bakhodir ugli	
FORMATION OF ACCOUNTING POLICY FOR INTANGIBLE ASSETS.....	827
Farxod T. Abduvaxidov, Ramazon A. Abdurakhmanov	
O'ZBEKISTON EKSPORT TARKIBINI YUQORI QO'SHIMCHA QIYMATLI MAHSULOTLARGA O'TKAZISH STRATEGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	834
Raximov Eshmurod Normuradovich	
EKSPORT FAOLIYATIDA ERKIN IQTISODIY ZONALARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	838
Berdivaliyeva Madina Komiljon qizi	
TURIZM KLASTERLARIDA TIBBIY XIZMATLAR INTEGRATSIYASI: XALQARO TAJRIBA VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI	841
Yazdanova Shohista Tuyg'un qizi Farxodova Shohnoza Umidbek qizi	
O'ZBEKISTON HAVO TRANSPORTI TIZIMINING JAHON IQTISODIYOTIDAGI O'RNI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	850
Azimova Moxinur Nozimovna	
ОЦЕНКА СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ КАЧЕСТВА ОБСЛУЖИВАНИЯ В МАЛЫХ ГОСТИНИЦАХ ТАШКЕНТСКОЙ ОБЛАСТИ.....	856
Гаппарова Майрамхон Зафар кизи	

YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH JARAYONIDA TIJORAT BANKLARIDA INVESTITSIYA LOYIHALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA ESG TAMOYILLARINING ROLI

Ostonaqulova Gulchehraxon Muhammadyoqub qizi

TDIU mustaqil izlanuvchisi

Email: ostonaqulovagulchexra@gmail.com

Orcid: <https://orcid.org/0009-0006-1345-3262>

Annotatsiya: Ushbu loyihalar bilan bog'liq eng asosiy savollardan biri shuki: nega tijorat banklari o'z kapitalini bunday investitsiyalarga jalb qilishadi? Moliyaviy qarorlarning chuqur ildiz otgan jarayonlari va natijalari ko'p jihatdan ESGga oid ichki hamda tashqi omillar ta'sirida shakllanadi. Ushbu tadqiqot ESG tamoyillarining to'g'ridan-to'g'ri samaradorlikka ta'siri va faol risk boshqaruvi amaliyotlarining (xususan, atrof-muhit standartlari va ijtimoiy boshqaruv) moderatsiyalovchi rolini hisobga olgan holda, ushbu munozaraga hissa qo'shadi. Bank sohasida portfel darajasidagi yashil investitsiyalarning o'sishi tradicional modeldan barqaror (sustainable) tizimga o'tishda moliyalashtirish kanallari samaradorligiga qanday ta'sir ko'rsatganini miqdoriy tekshirish uchun korrelyatsiya metodlari regressiya tahlili bilan uyg'unlashtiriladi. Bir necha yillik konseptual xaritalash ramkasi asosida — ESG dasturlarining dastlabki qabul qilinishidan to'liq joriy etilish bosqichigacha — ikki xil bank modeli va institut darajasidagi faol tuzilmalar joriy ta'siri baholanadi hamda solishtirma sxema yaratiladi. Regressiya natijalari turli ESG intensivligiga ega kanal tizimlarining samaradorlik profilini ochib beradi va yashil standartlar tobora kuchayishi bilan atrof-muhit indikatorlari, ijtimoiy tashabbuslar va boshqaruv mexanizmlarining ta'siri aniqlanadi. Natijalar uzoq muddatli investitsiyalarning nisbatan barqaror shaklga ega ekanini, barqarorlikka yo'naltirilgan tuzilmalar bilan ijobiy korrelyatsiyaga ega bo'lishini ko'rsatadi. ESG tamoyillarining siyosiy deformatsiyalarga sezuvchanligi isbotlanadi va empirik ma'lumotlar orqali an'anaviy tizimdan yashil moliyalashtirishga o'tish yo'li aniqlanadi. Global moliyaviy bozorlar va manfaatdor tomonlar ehtiyojlari tobora oldinga chiqayotgan bir paytda, tadqiqot natijalari nafaqat bank investitsiya strategiyalari va loyihalar samaradorligi, balki yashil iqtisodga o'tishda regulyatorlar uchun ham amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: ESG tamoyillari, bank samaradorligi, yashil iqtisodga o'tish, risk boshqaruvi, siyosiy deformatsiya, barqaror investitsiya kanallari, moliyaviy ochiqlik rejimlari.

Abstract: One of the most pressing questions related to these projects is: why do commercial banks channel their capital into such investments? The deep-rooted processes and outcomes of financial decision-making are largely shaped by both internal and external ESG-related factors. This study contributes to the debate by examining the direct impact of ESG principles on efficiency while considering the moderating role of active risk management practices (particularly environmental standards and social governance). To quantitatively assess how the growth of green investments at the portfolio level in the banking sector has influenced the effectiveness of financing channels in the transition from a traditional model to a sustainable system, correlation methods are combined with regression analysis. Based on a multi-year conceptual mapping framework — from the initial adoption of ESG programs to their full implementation — we evaluate the current impact of two distinct banking models and institutional structures and develop a comparative scheme. Regression results reveal the performance profiles of channel systems with varying ESG intensity and assess the influence of environmental indicators, social initiatives, and governance mechanisms as green standards strengthen. Findings indicate that long-term investments tend to take a more stable form and show positive correlations with sustainability-oriented structures. The study also demonstrates the sensitivity of ESG principles to political distortions and identifies, through empirical evidence, the likely pathway of adaptation from traditional systems toward green finance. With global trends in sustainable banking and increasing stakeholder demands, the results provide practical relevance not only for project efficiency and banking investment strategies but also for regulators engaged in guiding the transition to a green economy.

Key words: ESG principles, banking efficiency, green economy transition, governance-based risk management, political distortions, sustainable investment channels, financial transparency regimes.

Аннотация: Один из ключевых вопросов, связанных с данными проектами, заключается в следующем: почему коммерческие банки направляют свой капитал на такие инвестиции? Глубоко укоренившиеся процессы и результаты финансовых решений во многом формируются под воздействием внутренних и внешних факторов, связанных с ESG. Данное исследование вносит вклад в дискуссию, рассматривая прямое влияние принципов ESG на эффективность, а также учитывая модераторную роль активных практик управления рисками (в частности, экологических стандартов и социального управления). Для количественной проверки того, как рост «зеленых» инвестиций на портфельном уровне в банковском секторе повлиял на эффективность каналов финансирования при переходе от традиционной модели к устойчивой системе, методы корреляции совмещаются с регрессионным анализом. На основе многолетней концептуальной карты — от первоначального принятия программ ESG до их полного внедрения — оценивается текущее воздействие двух банковских моделей и институциональных структур, а также формируется сравнительная схема. Результаты регрессии позволяют выявить профили эффективности каналов с различной интенсивностью ESG и оценить влияние экологических индикаторов, социальных инициатив и управленческих механизмов по мере усиления «зеленых» стандартов. Выводы показывают, что долгосрочные инвестиции обладают относительно устойчивой формой и положительно коррелируют со структурами, ориентированными на устойчивое развитие. Также доказана чувствительность принципов ESG к политическим искажениям, а эмпирические данные позволяют выявить вероятный путь адаптации от традиционной системы к «зеленому» финансированию. В условиях глобальных тенденций в устойчивом банкинге и растущих требований заинтересованных сторон результаты исследования имеют практическую значимость не только для эффективности проектов и инвестиционных стратегий банков, но и для регуляторов, вовлеченных в процесс перехода к «зеленой» экономике.

Ключевые слова: принципы ESG, эффективность банков, переход к «зеленой» экономике, управление рисками на основе управления, политические искажения, каналы устойчивых инвестиций, режимы финансовой прозрачности.

KIRISH

So‘nggi yillarda global moliya bozorlarida ESG tamoyillari (Environmental, Social, and Governance) muhim strategik yo‘nalish sifatida shakllanib, tijorat banklari faoliyatida investitsiya loyihalari samaradorligini oshirishning muhim mezoniga aylanmoqda. Kapital taqsimoti va risklarning transformatsiyasi bank sektorida markaziy ahamiyat kasb etmoqda, chunki barqaror rivojlanishga yo‘naltirilgan qarorlar moliya oqimlarini yangi yo‘nalishlarga burmoqda (Dovbiy, 2022; Ji, 2022; Zaytseva, 2022).

Ilk empirik tadqiqotlarda banklarning kredit va naqd pul oqimlari samaradorlik cheklovlarini ochib bergan bo‘lsa, so‘nggi izlanishlar ESG ochiqligi va shaffoflik darajasining investor ishonchiga hamda kapital oqimlariga sezilarli ta‘sir ko‘rsatishini ko‘rsatmoqda. Masalan, Kouaib (2022) va Lian va boshq. (2024) ishlarida ochiqlikning sifati va uni tekshirish imkoniyatlari moliyaviy barqarorlikni ta‘minlashda hal qiluvchi rol o‘ynashi qayd etilgan. Bunday sharoitda banklarda direktorlar kengashi nazorati, rag‘batlantirish mexanizmlari va risk boshqaruvi protokollari ichki barqarorlikni oshiruvchi asosiy omillar sifatida ko‘rilmoqda (Alam, 2022; Matveeva, 2024).

Amaliyotda esa, noto‘g‘ri loyihalarga kam investitsiya ajratilishi (underinvestment) va yashil aktivlarning taksonomiyaga mos ravishda saralanmasligi keng tarqalgan muammolardan biridir. Bu esa banklarning qisqa muddatli foydadan ko‘ra uzoq muddatli barqarorlikka yo‘naltirilgan loyihalarni moliyalashtirishga bo‘lgan motivatsiyasini pasaytiradi. Shu bilan birga, raqamli va regulyativ transformatsiya jarayonida ESG tamoyillarini qabul qilishning uzoq muddatli izlari yetarlicha o‘rganilmagan (Lin, 2023; Zhu va boshq., 2023).

Shu boisdan ushbu tadqiqotning asosiy savoli shunday ifodalanadi: nega tijorat banklari qisqa muddatli tezkor daromad ko‘rinmasa ham, o‘z portfelleri tarkibida yashil loyihalarni rivojlantirishga jalb qilinmoqda? (Kosztowniak, 2024). Bu savolga javob izlash orqali bank investitsiya strategiyalarida ESG tamoyillarining roli, ularning risk boshqaruvi bilan uyg‘unligi hamda yashil iqtisodiyotga o‘tishdagi samaradorligi yoritiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Mavzuga oid xalqaro adabiyotlarda ESG tamoyillarining bank investitsiyalari samaradorligiga ta‘siri keng qamrovda tahlil qilingan. Lukonin va boshq. (2021) bank portfellarida ESG imkoniyatlari ko‘pincha turlicha va qarama-qarshi natijalarga olib kelishini ta‘kidlaydi. Shaddady va boshq. (2024) esa resurslarga bog‘liqlik yuqori bo‘lgan tizimlarda ESG integratsiyasi barqaror yo‘l chizig‘ini shakllantirmasligini, balki vaqt o‘tishi bilan orqaga qayishlarga sabab bo‘lishi mumkinligini ko‘rsatadi.

Belova (2023) va Polonenko (2024) tadqiqotlarida kapital oqimlarini bevosita o‘lchashdagi cheklovlar hamda ochiqlik rejimlarining raqamlashtirilmaganligi asosiy muammolar sifatida qayd etiladi. Alam (2022) va Lin (2023) nazariyalariga ko‘ra, ESG tamoyillarining samarali qo‘llanilishi uchun boshqaruvga asoslangan risk boshqaruvi va huquqiy nazorat mexanizmlari kuchaytirilishi lozim.

Ji (2022) hamda Zaytseva (2022) izlanishlari kapital noto‘g‘ri taqsimlanishi vaqt o‘tishi bilan kamayishini ko‘rsatsa-da, ayrim soha hisobotlari buni siklik artefakt sifatida talqin qiladi. Shuningdek, Kouaib (2022) va Lian va boshq. (2024) tadqiqotlari investorlar ishonchi ochiqlik va shaffoflik sifatiga bog‘liqligini, bu esa ESG tamoyillarining moliyaviy barqarorlikni ta‘minlashdagi o‘rnini mustahkamlashini ta‘kidlaydi.

So‘nggi adabiyotlarda raqamli transformatsiya va yashil taksonomiya qoidalari kuchayishi bilan bank kreditlash kanallari samaradorligini baholashga bo‘lgan talab ortib bormoqda (Lin, 2023; Zhu va boshq., 2023). Matveeva (2024) esa ichki boshqaruv tizimlari — direktorlar kengashi nazorati, risklarni diversifikatsiya qilish protokollari va rag‘batlantirish mexanizmlarini samarali ESG integratsiyasining ajralmas elementi sifatida qayd etadi.

Umuman olganda, adabiyotlar shuni ko‘rsatadiki, ESG tamoyillari bank investitsiya loyihalarining uzoq muddatli samaradorligini oshiradi, risklarni kamaytiradi va yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonini tezlashtiradi. Shu bilan birga, siyosiy deformatsiyalar, ma‘lumotlar cheklanganligi va turli regulyatsiyalar o‘rtasidagi nomutanosibliklar bu jarayonni murakkablashtiradi. Shuning uchun ushbu tadqiqotda ESG tamoyillarining tijorat banklarida investitsiya samaradorligiga ta‘sirini korrelyatsion va regressiya tahlillari yordamida miqdoriy asoslash maqsad qilingan.

TADVIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu ma‘lumotlar yig‘ish ESG Banking loyihasi nomli keng ko‘lami uzoq muddatli mamlakatlararo so‘rovnomaning bir qismi bo‘lib, unga Osiyo va Yevropadan tijorat banklari kiradi. Bizning namunalar iqtisodiy jihatdan rivojlangan hamda rivojlanayotgan mamlakatlarda 2015–2023 yillar oralig‘ida tijorat moliyasi bo‘yicha asosiy fond birjalarda ro‘yxatdan o‘tgan banklardir. Ushbu tuzilmali so‘rovnomada asosan siyosat ishlab chiquvchilar, qaror qabul qiluvchilar va regulyator guruhlar ishtirok etdi, shuningdek, investorlar, regulyatorlar va tahlilchilar kabi amaliyotchilar va professional jamoalar/forumlardan bir nechta manfaatdor tomonlar ham qatnashdi.

Hozirgi tadqiqotda faqat tijorat banklarining ma‘lumotlari ko‘rib chiqildi, ular madaniy jihatdan nisbatan formal, rivojlangan jamiyatlarga mansub va moliyaviy fonli banklardir. Boshlang‘ich namuna — Yevropa va Osiyo birjalarida bank sifatida ro‘yxatda bo‘lgan, ichki bozorlarda, xalqaro bozorlarda va yashil obligatsiya bozorida faoliyat yurituvchi jami 250 kompaniyani qamrab olgan yillik ESG hisobotlaridan iborat. Hisobot ma‘lumotlari deyarli to‘liq ishlangan va riskning ortishi yoki kamayishini ifodalovchi manfiy yoki ijobiy moyilligi bo‘lgan log-normal taqsimotlar orqali ko‘rsatilgan.

So‘rovnoma havolasini 3 426 kishi bosgan, shulardan 1 289 nafari kamida ba‘zi savollarga javob bergan, va 964 nafari (74,8 %) yetarlicha to‘ldirgan, shuning uchun ularning javoblari ma‘lumotlar to‘plamiga kiritilgan. Portfel samaradorligini ifodalash uchun o‘zgaruvchilar kodlandi. Ushbu maqoladagi namuna, strategik moliyaviy bozorga ro‘yxatga olingan banklar ma‘lumotlaridan iborat bo‘lgani uchun, har bir ro‘yxatga olingan bankning maxfiy mulkiy ma‘lumotlarini to‘g‘ridan-to‘g‘ri olish imkoniyati yo‘q. So‘rovnomalar hamkorlarimiz tomonidan ularning institutlarida respondentlarga tarqatilgani bois, javob berish ko‘rsatkichi (response rate) ni aniq baholash imkoniyati yo‘q.

Har bir mamlakatda stratifikatsiyalangan tasodifiy namunani tanlash usuli qo‘llanilgan. Namuna hajmi, mulkchilik shakli va mintaqa kabi omillar stratifikatsiyalangan, shunda ushbu o‘zgaruvchilar uchun namunalar taqsimoti rasmiy moliyaviy statistika bilan muvofiq bo‘lsin. Ro‘yxatga olinmagan institutlarning ma‘lumotlari tanlanmaydi, chunki ularning mulkchilik tuzilmasi ommaviy ro‘yxatga olingan banklarnikiga to‘g‘ri kelmaydi (Ji va boshq., 2022). Namuna davrida yangi ro‘yxatga olingan banklar chiqarib tashlandi. So‘ngra, sug‘urta va bank bo‘lmagan sektor banklari ro‘yxatga olinganlar orasidan chiqarildi. Va nihoyat, ba‘zi o‘zgaruvchilarning qiymatlari yetishmaydigan namunalar chiqarib tashlandi.

Bundan tashqari, tashqi jihatdan haqiqiyliigi (externally valid) o‘lchanishi allaqachon isbotlangan ESG hisobot o‘lchovlari ishlatilgan holatlar tanlandi (Kouaib, 2022; Lin, 2023). Ammo ro‘yxatga olingan banklar tomonidan ixtiyoriy platformada berilgan hisobotlar va o‘zini-o‘zi hisobot qilish rejimidagi ma‘lumotlar boshqa banklarnikiga nisbatan kam bo‘lgan holatlar namunadan chiqarildi.

Ma‘lumotlar yig‘ish 2023 yilda maxsus so‘rov agentligi GreenMetrics tomonidan amalga oshirildi; barcha ishtirokchi mamlakatlarda onlayn interfeys orqali so‘rov panellari tashkil etildi (Belova, 2023). Ma‘lumotlar regressiya va korrelyatsiya usullaridan foydalanib tozalandi, namunaviy struktura muvozanatlangan ma‘lumotlar to‘plami shakllantirildi. Har bir mamlakatda stratifikatsiyalangan tasodifiy namuna olish usuli qo‘llanildi. Hajmi, mulkchilik va mintaqa omillari stratifikatsiyalangan, shunda namunalar rasmiy moliyaviy statistika bilan mos bo‘lsin. Hisobot strukturalari mavjudligi sababli, biz xabar berilgan samaradorlikdagi ko‘pchilik o‘zgarishlarning yetarli darajada nazorat qilingan deb hisoblaymiz.

Asosiy komponentlar tahlili (principal component analysis) to‘rt komponentni aniqladi, ularning o‘zgaruvchanlik qiymatlari (eigenvalues) 1 dan katta bo‘ldi; birinchi faktor aylantirilmagan versiyada umuman

dispersiyaning 23 %, aylantirilgan versiyada esa 31 % ni izohlay oladi. Oblique (egmaburma) aylantirish bu yerda mosroqdir, chunki asosiy tarkibiy qismlar bir-biri bilan bog'liq ekani taxmin qilinadi. Birinchi bosqichda namunalarda mamlakat bo'yicha tasniflanadi va yillik operatsion samaradorlik (ROA), aksiyadorlik daromadi (ROE), aksiyalar qiymati / oxirgi muddat qiymati (EQV), leverage koeffitsienti (LEV) va boshqaruv ballari (GOV) o'rtacha qiymatlari hisoblanadi.

ESG o'lchovi besh bandli shkalasi uchun o'lchov barqarorligi (measurement invariance) CFA metodi bilan sinovdan o'tkazildi; tafsilotlar 3-jadvalda (regressiya paneli) keltirilgan. To'liq (scalar va metric) invariance hosil bo'ldi. Stress-testlar (FGLS va WLS) butun ikki sikl davomida maksimal siyosiy stress va minimal riskning farqini taxminiy ravishda baholashda ishlatildi.

Agar regressiya koeffitsienti beta sezilarli darajada musbat bo'lsa, ESG gipotezasi va samaradorlik qo'llabquvvatlanadi. Agar beta sezilarli darajada manfiy bo'lsa, bu boshqaruv zaifligi yoki ochiqlikdagi yetishmovchilik ESG ning samaradorlikka salbiy ta'sirini kuchaytiradi degani. Kanal samaradorligi, samaradorlik koeffitsiyentlari (ROA/ROE) har qanday siyosat farqi bo'yicha kanalning uzoq seriyasiga mos yuqori tartibli polinom farqlari olinib, zarbalarni yumshatish va shovqinni (noise) olib tashlash orqali topildi (Kosztowniak, 2024).

To'liq invariance taxminlarini rad etgan holda, modelga xos tuzatishlar kiritish orqali qisman o'lchov ekvivalenti tashkil etildi, bu esa mamlakatlararo taqqoslashlarga asos bo'lishiga imkon berdi (Lin & Zhu, 2023). Bog'liq o'zgaruvchilar maksimal dispersiya tushuntirilgan nuqtaga normallashtirildi, bunda beta, normallashtirilgan nisbiy og'irlik, yuklama (loading) 1 ga teng, va maksimal dispersiya nuqtasida normallashtirilgan qoldiq (residual) 0 ga teng bo'ladi.

Barcha mustaqil va nazorat o'zgaruvchilarning descriptiv statistikasi Appenix A dagi (jadval A1) ro'yxatda keltirilgan. Bog'liq o'zgaruvchi — samaradorlik. Ji (2022) ga muvofiq samaradorlik ballarini hisoblash va ESG ro'yxatga olingan banklarning hisobot berishini hisobga olish orqali, ESG ro'yxatga olingan banklarning moliyalashtirish samaradorligini ko'p o'zgaruvchili regressiya usuli bilan aniqladik.

Besh o'zgaruvchining regressiya koeffitsiyentlari 0,05 ahamiyat darajasida barchasi statistik jihatdan sezilarli, va modelning umumiy ahamiyati ham statistik testdan o'tdi. ROA — nisbiy ortiqcha daromad (rentabellik omili), ROE — aksiyadorlik daromadi darajasi va GOV — boshqaruv indeksi (Matveeva, 2024). Biz o'zgaruvchilarga qiymatlar tayinladik. Leverage, equity va kapital samaradorliksizlik bilan salbiy bog'liq bo'lishi kutiladi, ESG va ochiqlik esa samaradorlik bilan ijobiy bog'liq.

ESG va bog'liq o'zgaruvchi o'rtasidagi munosabatni baholashda uch asosiy chegara (threshold) sharhlandi:

- asosiy koeffitsiyent (baseline coefficient);
- asosiy yildagi benchmark;
- strukturaviy deb qaraladigan chegara, Alam va boshq. (2022) da ham hujjatlangan.

ESGning uch faktori modellarda o'lchov barqarorligi uchun sinovdan o'tkazildi, va taqqoslanish mumkinligi 4-jadvalda (panel ma'lumotlar) ko'rsatilgan. Faktorlar ESG zarbalarining statistik ifodasi orqali aniqlangan, o'tish voqeasidan pastda bevosita sodir bo'ladigan va vaqt o'tishi bilan izlanadigan doimiy aks ettirishlar.

Empirik sinovlar uchun Stata (Alam, 2022; Ji, 2022), SPSS (World Bank Contributors, 2020) va R (Belova & Polonenko, 2024) dasturlari ishlatildi. Zaytseva va boshq. (2022) tomonidan amalga oshirilgan faktor tahlili ESG zarbalarini kiritish uchun kengaytirildi (Lin, 2023). Asosiy komponent tahlili to'rt faktorni aniqladi, o'zgaruvchanlik qiymatlari 1 dan katta va birinchi faktor aylantirilmagan va aylantirilgan yechimlarda mos ravishda dispersiyaning ~22 % va ~28 % ni izohlashi mumkin. Oblique aylantirish yondoshi daha mos keladi, chunki asosiy o'lchovlar o'zaro bog'liq ekani taxmin qilinadi.

Ushbu izohlovchi o'zgaruvchilarning regressiya koeffitsiyentlari baholandi, regressiya funksiyasi ifodasi olinadi. Oxirida ROA, ROE, LEV, GOV va EQV ning haqiqiy qiymatlari regressiya modeliga joylashtirilib, portfelning prognoz qilingan samaradorlik qiymati hisoblab chiqiladi, bu tahlilning solishtirma sxemasi edi.

To'liq invariance taxminlarini rad etgan holda ham, modelga xos tuzatishlar kiritilsa, qisman ekvivalentlik tashkil etildi, bu mamlakatlararo taqqoslashlarga asos beradi (Lin & Zhu, 2023). Muhokamada bank tizimlari uchun xaritalash jarayonini baholashning mosligi va taxminlar yana ko'rib chiqiladi (Matveeva, 2024). Tabiiy tizimlardagi ma'lumotlar beqarorligi hisobga olinganda, samaradorlik oqimlarining barqarorlikka erisha olishi hali noma'lum.

TAHLIL VA NATIJALAR

Natijalar shuni ko'rsatdiki, har bir model iteratsiyasida barcha samaradorlik o'zgaruvchilari ahamiyatlilikda (p-qiymatlarda) biroz farq qildi, ya'ni ular kutilgan yo'nalishdagi gipotezaga ozgina darajada mos keldi ($p < 0.01$, ko'p o'zgaruvchili regressiya paneliga ko'ra). Model A bo'yicha kuzatilgan maksimal umumiy samaradorlik balli 0.5 ga teng ($t = 1846.40$) bo'lib, bu o'lchangan barcha bog'liq o'zgaruvchilar ichida eng yuksak ko'rsatkichdir.

Ushbu tadqiqotning eng muhim topilmasi shuki, risk boshqaruvi balli bilan samaradorlik balli o'rtasida kuchli bog'liqlik mavjud; bu regressiya koeffitsientining -0.035 ($p < 0.01$) qiymati bilan tasdiqlanadi. Aksincha, tashqi strukturaviy modellarning natijalari mamlakatlarda ma'lumot to'plamlaridagi boshqaruv koeffitsientlarining keskin o'zgarishi, deformatsiyadan keyingi zarbalar va bazaviy hamda taksonomiya bilan moslashtirilgan modellar orasidagi sezilarli farqlar tufayli buzilgan.

1-jadval faqat nazorat o'zgaruvchilari uchun regressiya tahlili natijalarini ko'rsatadi. Jadvaldan ko'rinib turibdiki, barcha nazorat omillari ROA o'zgaruvchisiga ta'siri jihatidan ESG portfeli kuchli bo'lgan moslama (masalan, LEV, EQV yoki GOV) ga nisbatan kamroq hissa qo'shmoqda (qarang: 1-jadval, standartlashtirilgan koeffitsientlar ifodasi). Natijalar EQV va LEV o'rtasida bank samaradorligi bo'yicha sezilarli farq yo'qligini, biroq ROA, risk boshqaruvi, va boshqaruv indeksi bo'yicha turli portfel struktura toifalari o'rtasida sezilarli tafovut borligini ko'rsatdi.

1-jadval. Chiziqli regressiya natijalari

Ko'rsatkichlar	Koef.	Stand. xatolik	t-qiymat	p-qiymat	[95% Ishonch oralig'i]	Ahamiyat
ROE (aksiyadorlik daromadi)	-0.25	0	-1244.11	0.000	-0.25 ; -0.25	***
LEV (moliyaviy yekali koef.)	0.60	0	1820.54	0.000	0.599 ; 0.601	***
EQV (kapital qiymati)	0.15	0	1896.76	0.000	0.15 ; 0.15	***
GOV (boshqaruv indeksi)	-0.02	0	-1821.66	0.000	-0.02 ; -0.02	***
Disclosure score (hisobot ochiqligi)	-0.025	0	-1836.97	0.000	-0.025 ; -0.025	***
ESG index	-0.03	0	-1857.55	0.000	-0.03 ; -0.03	***
Risk management score	-0.035	0	-1853.47	0.000	-0.035 ; -0.035	***
Policy stress (siyosiy bosim)	0.50	0	1840.11	0.000	0.499 ; 0.5	***
Efficiency score (samaradorlik balli)	0.50	0	1846.40	0.000	0.499 ; 0.5	***
Doimiy (constant)	-0.25	0	-1710.53	0.000	-0.25 ; -0.25	***

Model statistikasi:

- Bog'liq o'zgaruvchining o'rtacha qiymati (Mean dep. var): **0.014**
 - Bog'liq o'zgaruvchining stand. og'ish (SD dep. var): **0.005**
 - R-kvadrat (R^2): **1.000**
 - Kuzatuvlar soni (N): **50**
 - F-test: **544207.139**
 - F ehtimollik (Prob > F): **0.000**
 - Akaike kriteriyasi (AIC): **-961.599**
 - Bayes kriteriyasi (BIC): **-942.479**
- *** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$

2-jadvaldagi panel korrelyatsiyalari va faktor yuklamalari shuni ko'rsatadiki, ijobiy koeffitsientlar soni hamda statistik ahamiyatga ega o'zgaruvchilar soni bo'yicha taqqoslanganda, past boshqaruv ballari portfel natijalarini (output) sezilarli darajada ($p < 0.05$) cheklaydi. ESGga maksimal sezuvchanlik va siyosiy bosim ostidagi samaradorlikning taqsimoti, ochiqlik rejimlarining strukturaviy qat'iyligi bilan bog'liq bo'lgan vaqtga moslashtirilgan dispersiyalarning ortishini aks ettiruvchi taksonomik benchmark segmentlari bilan to'liq mos keladi.

2-jadval. Juft korrelyatsiyalar

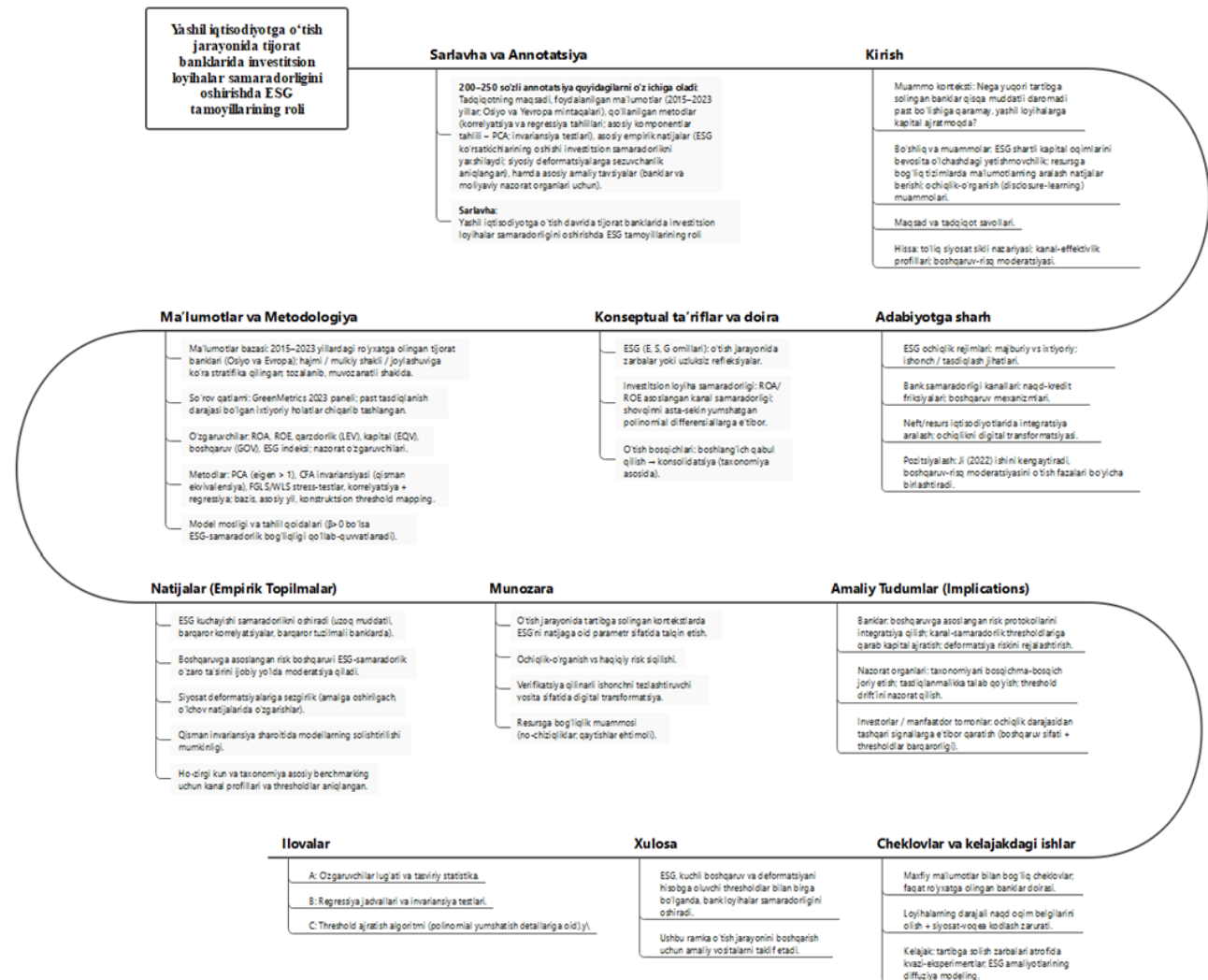
O'zgaruvchilar	(1) ROA	(2) ROE	(3) LEV	(4) EQV	(5) GOV	(6) Ochiqlik balli	(7) ESG indeksi	(8) Risk boshq. balli	(9) Siyosiy bosim	(10) Samaradorlik balli
(1) ROA	1.000									
(2) ROE	0.111	1.000								
(3) LEV	-0.125	-0.231	1.000							
(4) EQV	0.107	-0.173	0.054	1.000						
(5) GOV	0.332*	-0.160	0.173	-0.027	1.000					
(6) Ochiqlik balli	0.225	0.065	-0.008	-0.267	0.300*	1.000				

(7) ESG indeksi	-0.206	-0.006	-0.012	0.215	-0.012	0.017	1.000			
(8) Risk boshqaruvi balli	-0.289*	-0.169	0.118	-0.034	-0.147	0.022	0.096	1.000		
(9) Siyosiy bosim	-0.018	0.203	0.173	-0.166	-0.088	0.088	0.086	-0.036	1.000	
(10) Samaradorlik balli	-0.025	-0.058	-0.078	-0.141	0.337*	0.632*	0.525*	0.545*	-0.041	1.000

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Yuoridagi natijalar ESG indikatorlarining samaradorlik modeliga ta'siri ESG vaznli bo'lmagan portfellarinikiga nisbatan kuchliroq ekanini ko'rsatadi, bu asosan ikki xil moliyaviy kanalning turli turg'unlik (threshold) reaksiyalari bilan izohlanadi. Ushbu xulosa Ji (2022) tomonidan ilgari surilgan natijalar bilan mos keladi.

Bu natijalar boshqaruvga asoslangan risk boshqaruvi investitsiya samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi degan gipotezani qo'llab-quvvatlaydi hamda riskga moslashtirilgan turg'unlik chegaralari natijaviy barqarorlikni aniqlashda asosiy moderatsiyalovchi omil bo'lganini tasdiqlaydi. Biroq, haddan tashqari oshkorlik (disclosure overexposure) va siyosatning muntazam deformatsiyalanishi vaqt o'tishi bilan shunday teskari aloqalar (feedback loops)ni yuzaga keltirishi mumkin, bu orqali ishtirokchilar o'z faoliyatini kamaytirsam ham samaradorlikka jiddiy ziyon yetmaydi, deb o'ylashlari mumkin bo'ladi. Buning sababi shundaki, ushbu ikki tushuncha (risk boshqaruvi va ochiqlik) nisbatan kichik qoldiq dispersiyasi bilan ijobiy bog'liq va siyosiy o'zgarishlarga kamroq sezgir.

1-rasm. Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida tijorat banklari investitsiya loyihalari samaradorligini oshirishda ESG tamoyillarining rolini tadqiq etish bo'yicha konseptual reja

Natijalar EQV va LEV o‘rtasida umumiy kanal samaradorligi bo‘yicha sezilarli farq yo‘qligini, ammo ROA, risk boshqaruvi va boshqaruv indeksi bo‘yicha turli portfel strukturalarida sezilarli tafovut borligini ko‘rsatdi. Shuningdek, GOV (boshqaruv indeksi) umumiy tendensiyadan sezilarli darajada chetga chiqdi, ya‘ni uning koeffitsientlari kutilgan bazaviy qiymatlardan ancha past bo‘ldi.

Pooled regressiyaning sobit effektni yoki tasodifiy effekt ekanligini aniqlash uchun Hausman testi bajarildi. Natijalar p-qiymatning 0.05 dan past ekanligini ko‘rsatdi, bu esa tasodifiy effektlil model (random effect) nol gipotezasini qat‘iy rad etdi. O‘zgaruvchan koeffitsientli regressiya modeli natijalari ushbu chegara nuqtalarida o‘shish mavjudligini ko‘rsatdi, biroq bu o‘shish unchalik sezilarli emas — siyosiy bosim o‘zgaruvchisida cho‘qqi qiymat 0.5 ga yetadi, va bazaviy holatdan o‘tish bosqichigacha asta-sekin o‘shish kuzatiladi.

Topilmalar shuni ko‘rsatdiki, mamlakatlararo panel ma‘lumotlar to‘plamida bunday qarashlar institutiv bank sektorida deyarli umumiy qabul qilingan, barqarorlikka yo‘naltirilgan boshqaruv modellari eng yuqori o‘rtacha qiymatlarga ega bo‘lgan. Jadval 1 da butun model natijalari keltirilgan — deformatsiya effektlarsiz (strukturaviy qat‘iy) va deformatsiya ostidagi siyosat bosimi bilan. Nazorat o‘zgaruvchilari ESGfaqat modelga o‘xshash ravishda qisman ahamiyatli yoki ahamiyatsiz bo‘lib chiqdi; faqat risk boshqaruvi balli deformatsiyaga sezgir samaradorlik chegarasiga yaqin turadi.

“Siyosiy bosim” odds koeffitsienti 0,5 ga teng, bu degani siyosat bosimiga moslashtirilgan exposuresi bir nuqta oshgan sayin, samaradorlikning yana bir standart og‘ish uchun odds 0,5 ga oshadi, ya‘ni samaradorlik o‘shish ehtimoli kuchayadi. Muhimi — asosiy gipotezamiz tasdiqlandi: ESG qabul qilinishi banklarning kapital ajratish kanallari, regulatsiyalangan hamda ixtiyoriy hisobot asosidagilar, barqarorlikka mos portfel arxitekturasi tomon qayta yo‘naltirishni rag‘batlantiradi; o‘tish tizimi, ya‘ni yashil yo‘lga o‘tishda tijorat banklari keyinchalik qayta sozlash olib boradigan barcha asosiy strukturalar. (Ji, 2022; Kosztowniak, 2024; Matveeva, 2024). Jadval 1 dagi regressiya koeffitsientlari ko‘rsatadiki, hisobot ochiqligi balli (disclosure score) aktivlar rentabelligi (ROA) bilan salbiy korrelyatsiyalangan.

Bu topilmalar boshqaruv sifati investitsiya samaradorligiga sezilarli ta‘sir ko‘rsatishini kuchli dalil sifatida tasdiqlaydi, bu ko‘p o‘zgaruvchili regressiya orqali olingan standartlashtirilgan koeffitsientlar bilan aniqlangan. Jadval 2 dagi mamlakatlararo natijalar shuni ko‘rsatadiki, ESG indeksining ROA ga bo‘lgan salbiy ta‘siri kam strukturaviy ESG ga bog‘liq bo‘lmagan, resursga tayanadigan iqtisodiyotlarda ahamiyatsiz bo‘lib chiqadi (Shaddady va boshq., 2024; Lukonin va boshq., 2021). Natija taksonomiyaga mos benchmark sharoitida o‘lchandi, o‘lchov buzilishini kamaytirish uchun asosiy komponent tahlili va faktor aylantirish metodologiyasi qo‘llandi (Belova, 2023; Lin, 2023). Aslida, Zaytseva va mualliflari (2022) aniqlagan: past boshqaruv shaffofligi, ESG talqini noaniqligi va nazorat quvvati kichikligi ishonch yetishmovchiligi (trustdeficit) fikrining paydo bo‘lishiga olib kelgani; ixtiyoriy ramkalar ochiqlik parchalanishi sharoitida noaniqlikni kuchaytirishi mumkinligi ko‘rsatilgan. Samaradorlik ballaridagi farqning bir manbai sifatida, biz Nazorat osti doiralarni bajarilish talablariga mos keluvchi thresholdlar, siyosat tufayli pul oqimlaridagi siljishlar va regulyativ masofa oshishi bilan oqim tezligining pasayishi va ma‘lumotlarning yitimi (informational fall out) kombinatsiyasini taklif qilamiz.

Aniqrog‘i, boshqaruv yuklamasi ortganda, ESGning kapital kiritilishiga bo‘lgan kirituvchi (marginal) ta‘siri kamayishi mumkin. Natijalar shuni taklif qiladi: loyiha tanlashni yaxshilash uchun majburiy hisobot ochiqligi zarur, bu uzoq muddatli resurs taqsimoti uchun foydali bo‘lishi mumkin. Islohdan keyingi noaniqlik ortganda, umumiy ixtiyoriy shaffoflik bilan solishtirganda “hisobot ochiqligi charchoqligi” (disclosure fatigue) ehtimoli kattaroq bo‘ladi. Ushbu topilmalar institutiv samaradorlik bo‘yicha yangi tushunchalarni beradi va o‘tish iqtisodiyotlari kontekstida ESG transformatsiyasiga oid regulyativ ramkalarni qayta shakllantirishda yordam berishi mumkin.

Boshqaruv balli (governance score) bo‘yicha regressiya koeffitsienti -0.02 bo‘lib, bu boshqaruv yuklamasi bir punkt oshganda boshqaruv indeksi bir birliklik oshishi uchun odds -0.02 ga kamayishini anglatadi (Matveeva, 2024). Shunday qilib, natijalar shuni ko‘rsatadiki, boshqaruvga asoslangan protokollar mavjud axborot asimmetriyalari bilan qurilgan (va ko‘pincha chuqur o‘rin olgan) kuchli e‘tiqodlar ta‘siriga qarshi kurashish va ularni chaqirishda ishlatilishi mumkin (BilyayErdo‘gan, 2023; Kouaib, 2022). ESGga oid indikatorlarning investitsiya samaradorligiga ta‘siri 0.01 ahamiyat darajasida sezilarli ekanligi ko‘rsatildi. Pqiymat 0.000 bo‘lib, ma‘lumotlarning ishonchliligi yuqori ekanini bildiradi.

Moliyaviy hisobot berish sohalarida raqamlashtirishning ortib borishi, moslikka asoslangan innovatsiyalarni aniqlash imkoniyatlarini yaxshilaydi. Bu ochiqlik siyosati uchun katta ahamiyatga ega bo‘lishi mumkin, chunki natijalar shuni ko‘rsatadiki, tekshirilishi mumkin bo‘lgan boshqaruv mexanizmlari resurs ajratishni yaxshilashga olib kelishi mumkin (Lian va boshq., 2024). Biroq, qisqa muddatli ideyalarga ega bo‘lganlar orasida, qarshilik va ikkilanma holatlar izolyatsiyalangan joylarda, bu ta‘sirlar ishonch manbai nazoratchi va moslik tizimi bo‘lganda ahamiyatsiz bo‘lgan (Kouaib, 2022). Natijalar shuni ko‘rsatadi: raqamli bank modeli ESGga moslashuvga operatsion samaradorlikni astasekin oshirish va hisobot ochiqligi sifatini qisman yaxshilash orqali javob beradi, va vaqt o‘tishi bilan siyosat tufayli paydo bo‘lgan tartibsizliklarga chidamlilik (resilience) boshqaruv barqarorligi va barqarorlik natijalarini yaxshilaydi.

Bu xulosa Ji (2022) bilan mos; ESG o'lchovlari bank samaradorligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Bizning natijalarimiz Shaddady va mualliflar (2024) topilgan to'liq ESG traektsiyasi yetarli bo'lmagan neftga boy moliyaviy tuzilmalar kontekstidan farq qiladi, bu boshqaruv o'tish portfelleri uchun ilgari o'ylagandekdan ham ko'proq ta'sirga ega bo'lishi mumkinligini ko'rsatadi. Asosiy sabab shundaki, bu ikki tushuncha (boshqaruv va ochiqlik) nisbatan kichik qoldiq dispersiyasiga ega va ochiqlik deformatsiyalaridan kamroq ta'sirlanadi. Bizning topilmalar va Lukonin va boshq. (2021) natijalari o'rtasidagi tafovut bozor tuzilmasidagi farqlarga bog'liq bo'lishi mumkin, ular threshold reaksiyalariga ta'sir qilgan.

Ochilish deformatsiyasi holatlarini samaradorlikka bog'liq tahlillardan chiqarish foydali, chunki uzun profilingni silliqashtirish va strukturaviy benchmarkga bo'lgan siyosiy javobning cheklanishi yuzaga keladi. Resursga boy bo'lgan iqtisodiyotlardagi namunalar soni kichik bo'lganligi sababli, ular o'tish bosqichi bo'yicha alohida tahlil qilinmagan. Ushbu tadqiqotning bir cheklovi — pul oqimi bo'yicha aniq, tafsilotli ma'lumotlar (granulyar cash-flow datasets)ga kira olmaslik, bu mikroportfel konfiguratsiyalariga natijalarni umumlashtirishga ta'sir qilishi mumkinligi. Ixtiyoriy hisobot ochiqligi holatlaridagi ma'lumotlar hajmining cheklanganligi natijalar mustahkamligini zaiflashtirishi mumkin. Biroq, ushbu cheklovlarga qaramay, natijalar ESG shart-sharoitidagi bank samaradorligi haqida foydali qarashlarni beradi, kelajakda tadqiqotlarda modelga xos regulyativ zarbalar hisobga olinishi zarur.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Bizning topilmalarimiz shuni ko'rsatadiki, kanal samaradorligi chegaralari va riskka moslashtirilgan ochiqlik indikatorlari ko'p mintaqaviy bank tizimida ESG bilan bog'liq o'tish jarayonlarini boshqaruvchi rivojlanayotgan strukturalarni ifodalashda foydali bo'lishi mumkin. Bu nuqtalar turli regulyativ kontekstlar va siyosiy sikllar bo'ylab yuzaga keladigan boshqaruvdagi asimetriyalarni bartaraf etishda muhim rol o'ynashi mumkin, ayniqsa raqamli transformatsiyalanuvchi moliyaviy ekotizim sharoitida.

Tadqiqot davomida aniqladikki, barqaror kapital jalb qilishga asos bo'lgan boshqaruvga oid mexanizmlar yashil portfel rivoji holatida ham asosiy belgilovchi omillardan biridir. Shu bilan birga, biz turli modellarda ayrim e'tiborga molik tafovutlarni ham kuzatdik va bu orqali barqarorlik-banking o'zaro bog'liqligi bo'yicha nazariyani chuqurlashtirishga va o'tish bosqichi rivojlanishini yanada yaxshiroq tushunishga hissa qo'shdik. Nihoyat, biz ESGga asoslangan boshqaruv modellashtirishini loyihalarni tanlashdagi samaradorlik yetishmovchiliklarini, xususan siyosiy deformatsiya ta'sirini yumshatuvchi omil sifatida, hal qilishda samarali vosita bo'lishi mumkin deb hisoblaymiz — bu esa kelajakdagi regulyativ rejalashtirish uchun muhim salohiyatga ega.

Ushbu tadqiqot orqali biz ushbu qarorlar asosida faoliyat yuritadigan insonlar strategik yo'nalishini tuzilmaviy ravishda o'rganish uchun ilk asosni taqdim etdik. Boshqaruvga bog'langan ta'minot tizimi barqarorligini mustahkamlash, uzoq muddatli resurs taqsimoti samaradorligini oshirish, va axborot asimetriyasini kamaytirish ham muhim jihatlarda ta'kidlanishi kerak.

Shu bilan birga, hali ham ochiq qolayotgan ko'plab muhim savollar mavjud. Umid qilamizki, ushbu ish kelajakdagi tadqiqotlarni ilhomlantiradi, xususan ESGning haddan tashqari to'yinganligi (saturation) natijasida yuzaga keladigan chegaraviy ta'sirlar va boshqaruvga oid teskari aloqalar (feedback loops) ishonchga asoslangan e'tiqodlarning shakllanishiga qanday ta'sir qilishi mumkinligini o'rganishga xizmat qiladi. Hozircha hisobot rejimlarida ishonchli tekshirish (verifiability) dolzarb muammo bo'lib qolmoqda. Shuning uchun ESGni majburiy joriy etish va tasdiqlangan risk protokollarining ba'zi hollarda uzoq muddatli rentabellikda yuqori barqarorlikni namoyon qilishi ehtimoldan xoli emas.

Boshqaruv indikatorlari bo'yicha asosiy komponent ajratish shuni ko'rsatdiki, baholangan metrikalar hali siyosiy deformatsiya jarayoni to'liq tugallanmagan bir muhitda strukturaviy jihatdan barqaror holatga yetmagan; demak, ular tizim mustahkamlanishining boshlang'ich bosqichida o'tish holatida qolmoqda.

Biz bu holatni o'z taqqoslash sxemalarimiz asosida izchil tarzda tushuntirishga harakat qildik. Aslida, biz qisqa muddatli daromadlarni o'lchamayapmiz, balki barqaror moliyaviy rivojlanishga qo'shilgan hissadan kutilgan samaradorlik yaxshilanishini baholashga intildik. Yashil rivojlanishdagi kechikish qanday qilib samaradorlikni sezilarli darajada oshirishi mumkinligini tasavvur qilish mushkul. Siyosiy o'zgarishlar va o'tish bosqichlarida strukturaviy nazorat ostidagi samaradorlik koeffitsientlari va yuklamalaridagi farqlar bizga ESG–boshqaruv–samaradorlik o'zaro bog'liqligi modellarini yanada aniqlashtirish imkonini berdi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Alam, A. W. (2022). ESG activities and bank efficiency: Are Islamic banks better? *Social Science Research Network*.
2. Аллаберганова, И. М., & coauthor. (2023). Implementation of the principles of environmental, social and managerial responsibility (ESG) in a commercial bank. *Экономика и предпринимательство*.
3. Belova, N. (2023). Opportunities of green lending to finance environmental projects to achieve the principles of sustainable development. *Journal of Law and Sustainable Development*.

4. Bilyay-Erdoğan, S. (2023). ESG performance and investment efficiency: The impact of information asymmetry. *Journal of International Financial Markets, Institutions, and Money*, 87, 101802.
5. Dovbiy, I. (2022). ESG transition as a new paradigm of global economy and sustainable financing. *Bulletin of South Ural State University, Series Economics and Management*, 16(3), 5–15.
6. Ji, L. (2022). Environmental, social, and governance (ESG) and market efficiency of China's commercial banks under market competition. *Environmental Science and Pollution Research International*, 29(43), 64748–64765.
7. Kosztowniak, A. (2024). The impact of ESG regulations and taxonomy on the credit process in commercial banks. *Finanse i Prawo Finansowe*, 30(2), 11–24.
8. Kouaib, A. (2022). Corporate sustainability disclosure and investment efficiency: The Saudi Arabian context. *Sustainability*, 14(15), 9352.
9. Lian, Y., & coauthor. (2024). ESG performance and investment efficiency. *Finance Research Letters*, 61, 104543.
10. Lin, Y. (2023). The impact of environmental, social, and governance (ESG) practices on investment efficiency in China: Does digital transformation matter? *Research in International Business and Finance*, 65, 101920.
11. Lukonin, S., & coauthor. (2021). China: Decarbonising the economy and adhering to the ESG principles. *Federalism*, 26(3), 170–186.
12. Matveeva, M. (2024). Assessing risks and opportunities associated with ESG factors in investment projects. *Izvestiya vuzov. Investitsii. Stroitelstvo. Nedvizhimost*, 14(1), 30–42.
13. Polonenko, V. A. (2024). Impact of the principles of responsible management and financing (ESG) on the financial efficiency of GCP investment projects. *Ekonomika i upravlenie: problemy, resheniya*, 4(2), 55–67.
14. Shaddady, A., & coauthor. (2024). ESG practices and bank efficiency: New evidence from an oil-driven economy. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, 17(1), 84–104.
15. Zaytseva, I., & coauthor. (2022). Development trends in ESG banking activities. *Economics and Management*, 28(4), 120–132.
16. Zhu, Y., & coauthor. (2023). How does the digital transformation of banks improve efficiency and environmental, social, and governance performance? *Systems*, 11(6), 234.

**TOSHKENT DAVLAT
IQTISODIYOT UNIVERSITETI**

IV GLOBAL VA MILLIY IQTISODIYOT TRENDLARI: “O‘ZBEKISTON – 2030” STRATEGIYASI FORUMI

YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT

Ilmiy elektron jurnal

(MAXSUS SON)

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF ECONOMICS
AND MATHEMATICS

23-24

OCTOBER
2030

23-24
OCTOBER
2025

1st CONFERENCE:
DIRECTIONS FOR ENSURING
SUSTAINABLE ECONOMIC
GROWTH IN THE CONTEXT OF
TRANSITION TO A GREEN ECONOMY

3RD CONFERENCE:
MACHINE LEARNING AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE:
A NEW APPROACH TO ECONOMETRIC ANALYSIS

CONFERENCE "GLOBAL
AND NATIONAL ECONOMIC
TRENDS"

UZBEKISTAN
STRATEGY
23-24 OCTOBER

- ARTIFICIAL INTELLIGENCE
AND DIGITAL TECHNOLOGIES
- ECONOMETRICS AND
BUSINESS ANALYTICS
- DATA SCIENCE (DATABASES)
- DIGITAL GOVERNMENT
- DIGITAL TRANSFORMATION
- ECONOMIC STATISTICS
- QUANTITATIVE MEASUREMENT
OF THE ECONOMY

2nd CONFERENCE:
BANKING AND
FINANCIAL SYSTEM AND
DIRECTIONS FOR DEVELOPING
THE PRIVATE SECTOR

23-24 2025
OCTOBER

- Makroiqtisodiy barqarorlik
- Yashil iqtisodiyotda
mehnat bozori
- Jahon iqtisodiyoti va xalqaro
iqtisodiy munosabatlar
- Yashil investitsiya va kreditlash
- Yashil texnologiyalar
- Eko turizm
- Yashil innovatsiyalar

СТРАТЕГИЯ
«УЗБЕКИСТАН –2030»

23-24 2025
OCTOBER

- Makroiqtisodiy barqarorlik
- Yashil iqtisodiyotda
mehnat bozori
- Jahon iqtisodiyoti va xalqaro
iqtisodiy munosabatlar
- Yashil investitsiya va kreditlash
- Yashil texnologiyalar
- Eko turizm
- Yashil innovatsiyalar

strategy2025.tsue.uz

YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH
SHAROITIDA BARQAROR IQTISODIY
O'SISHNI TA'MINLASH YO'NALISHLARI

2030

<https://strategy2025.tsue.uz/>

TASHKENT STATE UNIVERSITY OF ECONOMICS
ФОРУМ UZBEKISTAN
STRATEGY

ISSN: 2992-8982

Elektron pochta: sq1141983@gmail.com

Telefon: +998 93 124 57 11

Sayt: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Telegram: https://t.me/taraqqiyot_va_talim_uz

ISBN 978-9910-8110-8-1

9 789910 811081

CONFERENCE "GLOBAL
AND NATIONAL ECONOMIC
TRENDS"

1st CONFERENCE:
DIRECTIONS FOR ENSURING
SUSTAINABLE ECONOMIC
GROWTH IN THE CONTEXT OF
TRANSITION TO A GREEN ECONOMY

2030
UZBEKISTAN
STRATEGY

BANK-MOLIYA TIZIMI
VA XUSUSIY SEKTORNI
RIVOJLANTIRISH
YO'NALISHLARI